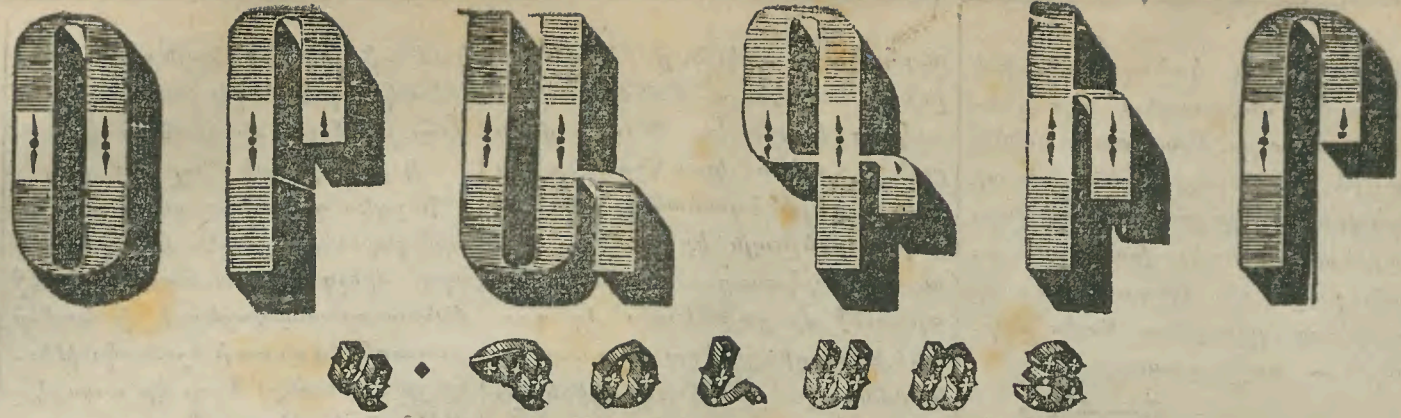

Օրագրութիւն հարաւարակաւ ա. մեն օր քաջ ի կերակէ և տօն օրերէն :

Տարեկան գինն է Պոլսոյ հա. մար կանխիկ 280 դրոսով, իսկ գաւառացի համար կանխիկ 21/2 Օսմ. ոսկի, զոր բաժանորդ գրուել անդորներ կը պարտաւորին կամ իրենց ուղղակի մեզ զրկել և կամ յիշեալ դրամարը վճարելու համար Պոլսոյ մէջը ցոյց տալ :

Օրագրոյն հարաւ 1 դրոսով կը ծախուի :

Մանկանց մօտը տառնին անդամի համար 7 դր. երկ. րորդին 2 դր. և աւելի ան. դամներու համար ուրիշ տա. կարկուտին կըլայ :

Դամակը և ուրիշ դրամ իւրեր պէտք է զրկել Գլխաւորար. եօգուշու Կառավարան խոն 4 թիւ սենեակը : Օրակն խոնա. սարեան անուան :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏԱԿԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ 1878 ՉԻԼԻԱՏԷ 4 ՅՈՒՆԻՍԻՐ 1872 2ԻՆԵՐ 27 ԱՄՅԱՐԱՆԻ 16 ՅՈՒՆԻՍԻՐ ԹԻՒ 642

ԿԱՍԱՆԳԻՍԻՒՊՈԼԻՍ 4 ՅՈՒՆԻՍԻՐ

Ա.ԶԳԱՅԻՆ

Շատ տեղ յառաջդիմութեան կայ խօսքով, բայց ոչ մէկ տեղ կրնաս տեսնել դարձով, քանզի բարին վար. ձառող ատենան չ'կայ, իրաւանց պաշտօնաւարդութիւնաց մատենան չ'կայ :

(Տես թիւ 741)

Առ տան և իններորդ դարու աւ յաղորդի մէջ մարդկային ա. մէկ կարգի բնկերութեան մէջ դե. գերելով անոնց խելքը վիճակը և շարժառիթը անձնակրարար քնն. նող և անոնց դադանի ցաւերն ու մահահատ վէրքերը տեսնող և կա. րեկցարար դարմանը խորհող զիր. թէ մէկ ճշմարիտ մարդ մը երևան ելաւ, և առ աշի և առ հալա. ժանաց երբէք իր մարդկային ճշ. մարիտ սկզբունքը չ'իյնայ, ծե. րութիւնը իր սրտին մարդկային. կան կենսատու կայծը մարելու կա. րող չ'եղաւ :

Այս անմահ անձն է՝ մարդկու. թեան սրտակից և ճշմարիտ բա. րեկամ աշխարհահո չափն յիշխու. չիւիւ : Յերաի Գաղղիոյ մէջ քա. նի քանիներ երեցոն և մարդկա. յին խելքը կաշու թիւնը և թշուա. ութ թիւնը ի գիր արձանագոյցին բայց ոչ ոք չիւիւի յանման մարդ. կային մութ անկիւնները մտած, դաղտնի վէրքերը զննած և դար. մանը յայտնած է, այլ ինչ որ գրած են, այն պիղծ ու մահա. ութ վէրքերու արտաքին շար. ժամներն ու երեցոյններն են : Այս մտան չիւիւ քան զամենը գերա. զանցած է, և իր թշուառ ան. նուն եղական գիրքը ըսածիս ան. մահ վկայ է :

Ուրեմն ո՞ր կայ ճշմարիտ յա. աշխարհութիւն, ինչո՞ւ մարդ իկ սին երեցոյններով ինքզինքին կը խաբեն :

Իրուսիա իր իրիտաւրական հա. մարումը կորսնցուց, երբ իր վայ. րազ յարձակումն չափը աւելցուց :

Աւստրիոյ մէջ Պոլսոյ մը մարդ. կութեան ծառայելը ջանաց, զրկե. ծե նա ալ արդիւններու առջև ըն. կըլնեցաւ :

Մարդկային յառաջդիմութե. թեան մասին Հռովմի Սպանիոյ և Բուսիոյ անունները տալու անդամ մարդ նողկանք կըլայ :

Չէ մտալուած և յաւիտեան ալ մտալուելիք չունի աս վերջինին քարոզման տան կենսատու ճը. րադները մարելու պիտի ճարդ. ներ՝ այնպիսի մարդկութեան ճը. մարիտ բարեկամ վեհ ոգիներ, որոց երևումը երկար դարերու տե. ւաղութեան մէջ անդամ՝ դիտար. աստղի նման հազուադիւրէն է :

Քարոզման տունը խիստ պիւղ. ութի Արովմաներու, թաղադ. ւաններու, և Նալանդեաններու ինչը պատճառը ինչո՞ւ չուն չուն ճը. րածեալ տուն մարդկային սեռին աս հազուադիւրէն վեհ ոգիները : Ալ ընեք հոս յա. կամայ և

դառնանք մեր հիւրընկալ ծննդա. կան վայրը, ի ճաճկաստան, որ թէ և տակաւին չէ յառաջագիւմած, բայց ամէն կողմէ ամբողջութե. ամէն ոք խօսիլ և դործել յո. դուս հոսարակաց բարեկոյն, Հոս անտի պատճառանք ընդհանու. րին օրտին համար չ'աշխատիլը աններելի մեղք դործել է :

Հայուն կանգնումը օրինաւոր վարժարաններէ կախում ունի, Հոս արդեւ չըլլալէն զատ, հը. րաման և քաջալեր ալ կայ կառա. վարութեան կողմէն, ուրեմն ին. չո՞ւ իւրաքանչիւր հոյ իր ձեռքէն եկածը չընէր, եթէ իրօք յառա. ջագիւնը սիրտ ու ճիւղաւ ունի ինչո՞ւ յոգուտ հոսարակաց ուրի. չի մը շարժման երեցոյնները խը. ճը երու ժամանակ կը վատնէ, ո. րով նախանձու կերպարանք կառ. նու :

Ահա պաշտօնական արտօնու. թիւն, բայց ո՞ր է անհատական իշխանութիւն, ո՞ր է օրինաւոր վարժարան, նոյն իսկ մայրաքա. ղաքին մէջ :

Մեր բնութեւն և փափաքածը Ն. Շահնաւարեան վարժարանը չէ, վասն զի նա կատակաւորի կամաց մէկ մեծ զեղծումն ըլլա. ւով հանդերձ հատարակութեան անմատչելի է, շահու համար է, վասն զի նա փոքրիկ բարիքով մեծ շարք մը ծածկելու խաղաթիւնն մը ծնունդն է՝ անմեղ արեան մը գինն է : Թող ըլլայ որ առ այ. ժամ օգուտն ալ գործի չէ, Օր մը ատոր ալ գլխաւոր շարժառիթը մասնաւոր տեսքով չենք զլանար հասկնել ժողովրդեան :

Աւստրիոյ հարուստ և բարեկե. ր մարդիկ կը գտնուին, որոնք խո. րով մը ունենալու նպատակու. ար կամ ոչնիստ քանքանք տա. րիւր մը չինել կուտային, որպէս զի անցնողները ծարաւին անցնե. րով իրենց անունը բարեկամութե. թիւն կարգան, բայց քառորդ մը ետքը նոյն ծարաւ թիւնը նո. րին կ'զգացուի, և վարժարանը իմա. ցականութեան անմահ աղբիւր մի է, որմէ խմողները յաւիտեան պի. տի չ'ճարալին ըսել է՝ զանի կանգ. նող բարեկար բազուկը անմահ օգ. նոցներ պիտի ունենայ :

Ո՞ր են գէշ մարի չափ ուսման պիտոյն զգացող հարուստները, ինչո՞ւ չեն փափաքիլ իրենց անու. նը անմահացնելու :

Ո՞ր են մեծ մեծ ջարդող աղ. դասերները ինչո՞ւ չեն իրենց իրենց կապելով դիւրեօթ իկ վարժարան. ներ բանալու գէշ Հայկական յա. աշխարհութեան ճաճութեան մէջ ի. րենց մէկ քրտնաթոր երկը դըռ. նուելու չեն ճգնիլ :

Միթէ՞ հայուն ճաճկաստանի ու. ընչ աղբիւրն մէկ քանի քայլ յա. աշ զանուիլը, յառաջագիւմ. թիւն է :

Աղբարակ փառնեան մը ըստ. և խօսեցաւ և ձայնը բարձրացուց :

մտիկ ընող չեղաւ, ուստի ինք միայնիկ բացաւ աղջկանց վարժա. րան, բացաւ աղջկոց վարժարան, և խօսածը դործ քով ցոյց տալ կը ճգնի, նա այսօր իրօք աղբին մէկ անմահ բարեկար կը համարուի, ո՞վ չ'կրնար փառնեանն ըրածը ը. նել, եթէ ուզէ :

Խօսածսարեան մը հրապարակա. ղեղծմանց և զրկանաց դէմ կը բողբոքէ, շարժառիթ թիւնն առ ոսն կը կրկնէ և իր թաղին երկ. անու վարժարանները դարգացու. նել կը ճգնի գաղթի սկզբունքով. կը յառաջ թէ այս ջանքն ան. փափաք և յարատեւ է :

Ստակն ու հարուստութիւնը չէ ա. ստեղծ ընողը, այլ մարդկային կան ճշմարիտ զգացումն ծագումն ա. ւած ջանքը, Այն որ փառնեան և խօսածսարեան մը կրնան ընել, ինչո՞ւ ուրեմն չ'կրնան ընել :

Սպասելը մեծնելու և միւթ գե. րեղմանը մանկու պատրաստու. թիւն մի է, իսկ ջանալ և յարա. տելը անմահանալու :

Ուրեմն տղայաբար չընենք թէ յառաջագիւմած ենք, այլ ինչ որ յառաջագիւմ թիւնը կ'զգանք, զայն բոտ մեր կարողութեան ը. նելու չ'դադարեցնենք, զի այս դա. րուս մէջ ապագային համար մեր պատրաստութեան թիւնը խիստ մեծ է, և իթէ ճիշ. չընենք, մեր ապագայ սերունդը իրաւամբ մեզ յամար և ի նախատին պի. տի մատնէ, և այս մեր ոյժ մ յա. նիրաի մեր հարց դէմ մայլքած նախատեսաց պիտի չի նմանի, վասն զի անոնք արդիւնալ և կա. ջանքերու էին, իսկ մենք ընդար. ձալ թիւնը անմահութիւն ունինք :

Գաւառայինք՝ տալքին բա. ցած Չեղմէ լոյս կ'ընդունեն, Պոլ. սեղիք, դա. ք տակաւին ի սեր մարդկութեան բաւ պիտի չի հա. մարիք և պիտի չի դադարեցնէ դե. րաք նախատեսելն և ունայն վիճա. րանութեան : Խօսելէն ետք դըռ. ձն են անհրաժեշտ է, միթէ կար. դը չ'էկաւ : Սպասենք որմն քիչ մ'ալ, բայց խաբուելն ամօթ ու տկարութիւն է :

1871 Գնիկ 40 ԽՈՍՐՈՎ ՆԻԿՈՂՈՂԻՍ

ՆԵՐՈՒՄ

Նիկողայի առաջնորդ Դր. Մե. րոյ Ներոյանի և Ներոյանի միա. բան Սրժ. Աստուածատու վարդա. պետի մէջ ծագած դատին :

ՆԵՐՈՒՄ Գ.

(Շար. Օրագր. Տէ. Բէ. 636)

Մինչև հոս համառօտաբար ամ. րափութեւ չ'ըր տեսնուի զրկութեանց և տեղեկութեանց խնամքն ինչ. պէս որ յոյսին կը տեսնուի թէ ամբաստանողին և թէ ամբաստան. ւալին բողբոքները մեկգնէ շատ տարբեր ըլլալուն համար, ծագած վեճին բուն պատճառները և յա. ւալի հեռանկարն չ'ճիշտ եղելու թիւնը ձեռք բերելու մտքը, և մասնաւորապէս Ներոյանի մը Մ.

Պատրիարքին հրամանագրոյն հա. մեմատ թէ Աստուածատու վար. դապետը մանրամասն հարցաքնն. նութեան (խթինութեւ) տակ առ. նաւելով, քննիչ յանձնախումբս իր ներկայութեանը ստորագրել տը. ւաւ զանաք, որոնց պատճէնն մեր ստորագրութեամբն վաւերացեալ և բնագիրը յանձնախումբին ար. ձանագրութեանց մէջ ամփոփուած ըլլալով՝ ներկայ տեղեկացիս հետ զատ զատ տեղադրելով Չեր Ա. մենագրատութեանը կրնակայա. ցնենք : Աստուածատու վարդա. պետին իսկինթաքը և Մեարութե. րապետի զէմ իր տուած բո. ջրադիրը համեմատելով և ու. շաղթութեամբ քննելով՝ հեռանալ հակասութիւնները կը տեսնաւք : Մեարութե. րապետի տեղամ մը միայն զլուս զարկաւ, չանթան ինքը չ'յախառակեց այլ Յակոբեա. նը, զոր և տաղակ և Լէֆթէր ը. սողը ինք չէր՝ այլ Եւստֆեան Գեորգ և Թադէոս Յակոբեանը, ըսին ստորագրութիւնն առնող Մեարութե. րապետի զէր, Գահի. րէի սենեակի իւր առաջարկու. թեամբը կրնուեցաւ, Պեպեթի. ները բերողը կարողութեան Յակոբեան էր, անթի չ'պահեցին, սուրճ բե. րին չ'ստեղծ, և կերակար ուսել չ'յանձնախումբ համար թաղադ. ր Յակոբեանը եկաւ հարցոյց թէ վարդապետը կերակար կերաւ, զուրկ ելալով թե. րոցէ կը լսինք թէ զինքը թե. րուսները ասաց, դուրս ելալու արդիւնտ չէի, վասն զի պարտեղը կըլմայի և կ'պտտուէ, Գահի. րէի սենեակի դոցուելու և Նիկողայի մէջ երեսուցեմայ եղած կալուած. ները դրուելու կարողութեան Յակոբեանին առաջարկութեամբ թե. րապետեցաւ, բերանս գոցեցին թէ չէ՞ չեմ ինչը, կարողութեան Յակոբեանը վերջին իսկ թիւ 2 ըո. ջրադիրոյն մէջ ըսածներուն վրա. յօք չ'իկարողացաւ բան մը հա. տատել, եւ թիւ 3 բողբոք մտնին կը կարծէ թէ Սիմէոն երիտօնա. րին առաջոց դրած ըլլայ, բնաւ դանակ չեն քաշած իրեն կըսէ, միայն թէ հայհոյեցին, թիւ 4 բո. ջրքը չեմ կարող անունը տալ ա. սաց, ուստի ուսանց քննութեան մտց, վասն զի Աստուածատու վարդապետը իր բողբոքը հաստ. անլ չ'կամեցաւ և խորհրդականին անունը տալ չուէց :

Մեարութե. րապետին իսկինթա. թաղը, և Աստուածատու վար. դապետին և Ներոյանի մը Մ. Պատ. րիարքին իրեն գէմաւ Սղգ. վար. չութիւնն եղած ամբաստանու. թեանց իր պատասխան իր գրած բողբոքը ըրէ համեմատելով հետե. ւալ արդիւնքը կը քաղեմք :

Ինքը Աստուածատու վարդա. պետին բնաւ ձեռք չէ վերց. ցած, ընդհակառակն Աստուածատու վարդապետը իրեն երեւին իրք և հեռադիրը ըսած է, Նոյնպէս Գեորգ. Եւստֆեանին տանկալար է չէք ըսած է երեւին գէմ, չանթան Ա. ստուածատու վարդապետը իր ձեռքը

բողբոք և մէջէն նուախ մը հանե. րով պատուելու սկսած է, և ոյն ատեն իւր ձեռքէն թէ նուախը կէս պտտուած և թէ չանթան իր ձեռքովը բացուած ժողովին մէջ տեսնը են, և այս մասին եղած գրութեան մէջ դող և տաղակ եւ բոտերը դրուած ըլլալը (այս գը. րութեան տակը բուն իսկ Աստու. ր վարդապետին ստորագրութիւնը եղած թեւովը քօթիօսին կը յայտ. նէ) Աստու. ր վարդապետին ան. վայել նշան բնելը, Արարեւն զը. րութեան ինչ մտքը եղած ըլլալը չ'իտեալը, թաղականաց տնտե. րութեամբը Գահի. րէի մէջ Աստու. ր վարդապետի սենեակը կնքուիլը, և նորա առանց կերակար իւր պահ. ուիլը սուտ, և բնականաւորն Տէր Արարեւին իր իրիկին ձեռքը կե. րակար խրկուիլը և Աստու. ր վար. դապետին չուտելը, բանտարկեալ ըլլալով միայն Գաւառեանց հետ տեսութիւն չընելու համար Չալու. չին Յաղապետ խորհրդ. կողմէն պատուէր տրուած ըլլալը, Աստ. ր վարդապետի և թաղականաց և Յակոբեանց մէջ շատ մը անար. դելի խօսքերուն տեղի ունեցած ըլլալը, և բնաւ մէկու մը կողմանէ Աստու. ր վարդապետին սենեակած չըլլալը, երեսուցեմայ կալուածոց ձեռնամուխ ըլլալը, և շտապ Գե. րդ. Մանուկեանէն հեռանալը բնաւ ուղած և զինքը բռնաբարած չըլլալը, Գահի. րէի Առաջնորդար. նէն Աստու. ր վարդապետը դուրս ընելու մտքը մարդ չի իրկելը, և ասոնց ամենուն իւր արդարութիւ. ր 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, եթէ հա. տ զատ զատ գրութիւն, վկայութիւն, թէ քահանայից թէ վարդապետաց թէ թաղականաց թէ ճապարի թէ Աստու. ր վարդապետին ստորագ. րութեամբը քօթիօսին ներկայա. ցուց որոնք ներկայեալ են :

Գարձեալ Մեարութե. րապետու. ր իսկինթաքը թէ ինքը Աստ. ր վարդապետին անունը եղած հեռագիրը չէ բողբոք, թէ ինքը չ'գիտէր բնաւ որոնք են Աստու. ր վարդապետի սուտ թէլ քաղադ. ները, թէ ինքը Գահի. րէի Աստ. ր վարդապետի կնքած ու. նեկին դուռը կորսնցուց խնդիր չէ յարուցած, թէ ինքը երեսուցե. մայ կալուածոց խնդիր բնաւ չէ յարուցած, այլ ընդ հակառակն Աստու. ր վարդապետին միշտ պո. տիւ ըրած է, և միշտ խրատական խօսքերով յարգած է զնա, ետե. կայն ու պիւրջին գլխաւորն մէջ չէ կարողացած Աստու. ր վարդա. պետին օգնելու, վասն զի ինք իրը նախ չ'աշու, և երկրորդ Աղգ. ու. րածութեան և պատուի խնդիր ըլ. րալուն, և Աստու. ր վարդապետին ալ թէ ընդգիտնալու և թէ սխա. րած, փոխանակ մեղմարար միա. րուելու խստութեամբ և անող ու. նօք վարուած է եղ խառնաշփո. յ հետ, և փոխանակ ներդրութիւն ինքնալու Աստու. ր վարդապետը տեղական կառավարութեան կը բողբոքէ, ասոնց անուն ալ վար.

Գաղափարի, քաջանայից և մասնա-
ւոր անձանց վիպակութեամբ կը հաս-
տատուէ, մասնաւոր կառավարու-
թեան դիմած ըլլալը բուն իսկ Ա-
ստուծոյ վարդապետին առ Պատ-
րիարքն երուսաղէմայ գրած իւր
ստորագրութեամբը, և միւսներն
ալ Աստուծոյ վարդապետին այս
անգամ իսկ ինքնաբերական մէջ
խոստովանութեամբը, հետեւեալ
Մեքսիկայի եպիսկոպոս իւր իսկին-
թեամբ կը լինին, ինքեզմէս որ ի-
րեն դէմ եղած բողոքները թէ որ
առանց աստուծոյ մեղքն և չհաս-
տատուին, ըստ օրինի իրը դրարարիչ
պատժուի, և դատաւարներ լինեն.
նոյն զինքն, թէ դուրս լինէ, թէ
բողոք, թէ իսկինթեամբ և թէ որ
և ինչ վիպակութեամբ իսկն տալա-
րութեամբ ի լոյս բնայայտին ի
շինութեան գաղափարները և յա-
նուն ճշմարտութեան և իրական-
ցիւնը:

Աստուծոյ վարդապետը իւր ամ-
բաստանութիւնները չկարողացաւ
հաստատել ոչ վիպակութեամբ և
ոչ ո' և ինչ անպարտաւոր, միայն ի-
րեն դէմ անարդար հայհոյանք
և անպատիւ խօսքեր եղած են, և
ասոր պատժաւ ինքը եղած է.
թեմական խորհրդոյ ատենա-
պետին երեսին դէմ տանկաւոր
և էջէք բռնած ըլլալով, ինչպէս
որ այս անգամ խոստովանած է.
քննիչ յանձնախումբս մինչև ցարդ
եղած բոլոր գրութիւնները և
քննութիւնները աչի ուշով կար-
գալով հետեւեալ տարիները կը
հանէ, և իւր որոշում ջեր Ամե-
նապատուութեան կը հաղորդէ,
գիտածով և չար հետեւեալներն
«կրօնապաշտօն» ճշգրտութեամբ
պատմելով:

Նախ 1870 յունիս ամսոյ մէջ
հանգուցեալ Նազուկ Ալիքանի
կողակից Բարիզ անտնով կին մը
անղաւակ կը մեռնի յԱրեւմտե-
րիայ, և ինքը քանի ժամանակաւ
բաց և բոտ հին սովորութեան
և Արեւմտեան արտադրութեան վաճա-
ներէն բնակարանը, անհետկները
են. աղբային կնիքով կը կնիքուին
գրի առնուելով իւրաքանչիւր գոյ-
քը. քանի մը օրէն ետքը Յակոբ
և Մկրտիչ Տէր Գառնարեան տան
արտադրութեամբ կը վաճառեն կնիք-
ները քանիքով ներս կը մտնան, ա-
ռանց աղբին ինքնաբերական
Ալիքանի աղբային ժողովը կը բո-
ցոյցէ առ տեղական կառավարու-
թիւն, և մինչդեռ դատ կը վար-
ուէ, երուսաղէմայ միտան Ա-
ստուծոյ վարդապետը յիշեալ Յա-
կոբ և Մկրտիչ Տէր Գառնարեանին
դատար հրաւիրանքը Գահիրէն
Արեւմտեան իւրաքանչիւր և այն
անգ թէ Մեքսիկայի եպիսկոպոսին
և թէ աղբային ժողովին հետ ե-
րեք օր մնալով կը անտնուի, երեք
օր ալ Առաջնորդարանին մէջ կը
մնայ բոլոր գաղափարները, չբողոք-
ող կրթութեայ Տէր Գառնարեանը
հետ ներքին անհետկներուն կնիք-
ներն ալ կը քանկեն և մէջի գոյքը
առարկի կը հանեն, աղբը այս
ըրբ տանելուն պէս անմիջապէս
կառավարութեան կը գրուէ, Գառ-
նարեանը իսկինթեամբ տակ կը
մտնան, գոյքը ետ կը դարձնեն
և նոյն տեղումն կը կնիքը կը կնի-
քեն, նոյն օրը աղբային ժողով-
ը դատարանի և Աստուծոյ վարդա-
պետին կը հաղորդեն թէ ինչ հա-
մարձակութեամբ կնիքները քա-
կնել, և ինչ իրաւամբ իւր փոխա-
նորդներու անհետկները և նախ
տրամալ եղելութիւնը և այս
խոստովանելու և իւր չանկային ե-
լած իւր ձեռնարկով որ իւր Պատ-
րիարքին դրած և իրկելու գիտ-
մամբ պատրաստած էր, ամենայն
ինչ կը հաստատուի, և իւր այս
լինթային անմիջապէս ըլլալը իրեն

կը յայտնեն ու կանարդեն. իսկ
Աստուծոյ վարդապետ այս յան-
ցանքը գոցելու մտք սուտ բաներ
կը գրէ իւր Պատրիարքին, նա ալ
իսկինթեամբ կը քաշէ, Պաշտօն-
աւանդական անմիջապէս խօսքերով լե-
ցուն բողոք մը կը գրէ, և կը
խնդրէ որ երկուքն ալ Պոլիս վար-
չութեան առջև դատուին:

Երուսաղէմ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Օր մը Մ. Արամ իւր մէկ գործոյն
մէջ հայերն տիրացու են Քառա-
ստոր վրայ Հայերն զայրացան և
տիրացու չըլլալին աստուծոյ ցան-
քով համար տիրացուութիւնը մէկ
ձգեցին. Արամ թէ և տեսաւ թէ իւր
բռնած աղբային իսկն մը ունեցաւ
և ալ Հայ տիրացու չը մնալուց
այն գերի տղայներէն, որ բռնա-
թեման կը վարեն զայդ պատժոն,
բայց թէ ինչ եղան հայերն տի-
րացութիւնը ձգեցին վերջը, աս-
տոր վրայ բան մը չը գրեն, անուն
մը չը յատկացուց և Հայերն մը
նոյն երկու տնիքն աւարտ
վեճակներն մէջ, Զի ոչ տիրացու
են հիմայ և ոչ քաղաքական կամ
աղբային մարդ:

Իրեն աղբային մարդ, Հայերն
չը գիտեն պատմութիւններն, չը
տան հետեւութիւններն, չը գիտեն
օրերներն, չը գիտեն հայերն ինքն,
չը գիտեն սովորութիւններն, չը գի-
տեն լեզուներն, չը գիտեն գիր-
քներն և չը գիտեն անուններն:

Իրեն քաղաքական մարդ, Հա-
յերն չը գիտեն իրաւունքներն և
գիտեն միայն պարտքներն թէ
կոյր հնադարեւ թիւն և լուս-
հայտակութիւն է. թէպէտ և քա-
ղաքականութեան զէկը ձեռքեր-
ներն ունեցող պաշտօնեայք շարու-
նակ կը քարոզեն ու կը հրատարա-
կեն թէ հայերն քաղաքացի են,
բայց և այնպէս հայերն չեն հա-
ւատար ասոր ու միշտ իւր կոյր
հնադարեւ կամ գերի ինքններն
կը պահեն այդ փեճակներն մէջ:

Հաղարէն մէկն ըսենք, որ ա-
մենապարզն է և անվտանգ իրա-
ւանց մին:

Իրաւ և Պոլիս առաջները զատ
քաղաքներն են, բայց հիմայ կա-
մալներով միացած մէկ քաղաք
այնքան որ իրենց թաղապետա-
կան թիւերն իսկ կը ցուցնեն. Իե-
րա իրեն մի մասն Պոլսոյ. Յիւր թիւ
թաղապետութիւնը կը ներկայա-
ցնեն:

Արդ իրենց քաղաքական
կեանքն ու Պոլսեցոց քաղաքա-
կան կեանքը բաղդատէ իրարու
հետ. բայց մի թիւի բարձրերն
մի երեւակայութեամբ մէջ ժամա-
նակ անցնէր. այլ նոյն իսկ զԵրեւ-
պոսեւալ աղաւթութիւնը բաղդա-
տէ. հոն մինչ առաւօտ աղաւթ
պատեւալ իսկ հոս մինչ ժամ մէկ
ու կէս կամ երկու անկէջ վերջը
պատժոյ ու ասոյցանաց ենթակայ
են: Ահա միւսայն աստիճանու-
թեան տեսչութեամբ տակ, մի և
նոյն քաղաքացիք, բայց տարբեր
թիւերով, մի և նոյն պարտքային
մէջ մէկն ազատ է, միւսն յանցա-
ւոր, և ինչու է այս. անկարգ
իսկ և ասոր պատժաւանք տալ, զի
պատժաւանք ինչ որ ալ ըլլայ, ար-
գիսն անհատաւորութիւն է և
Պոլսեցոց զինքն ու աստիճանութիւն
Այս օր յիշեցնել մինչ է բիրա-
ւորաց և օրինակ մի. քաղաքա-
կան իրաւանց մասին անպարտա-
ւորութեամբ:

Պիտի ըսեն, ինչ ըսենք, և կամ
անկէջ հայցոյ ինչ. ասոյք է թէ
ի մասնաւոր այս տեղ հայոց հա-
մար բան մը չիկայ, բայց մի թէ այս

ընդհանուր զրկանաց ենթակայ
չենք և մեք հայք. անտարակոյս
սակայն և այնպէս, ինչպէս վերն
ըզինքն հայերս կոյր հնադարեւ
ենք և գերի հպատակներ. հետե-
ւաբար լեւելայն կը հեծեմք այս
ու այն զրկանաց տակ առանց իսկ
տրտունջ մը յայտնելու: Կը դա-
տենք Գաղղիացիները կը դատենք
Գերմանացիները, Անգլիացիները,
իտալացիները, Ռուսները ևն:

Բայց ոչ երբէք կ'դատենք մեք
զմեզ. ճշմարիտ խօսելով դատաւ-
ցիք քաղաքական իրաւանց մասին
զՊոլսեցոց հարկը անգամ գե-
րազանցած են, և այն դատաւան
տրտունջներն որ շարունակ կը տե-
ղան Պատրիարքական գիւնդին վը-
րայ, այս իրաւանց զգացման ար-
գիսներն են:

Անոնք կը բողոքեն իրենց վիպ-
ակութիւնը չը բռնու եղան դէմ, ի-
րենց աղբայիններն կառավարու-
կան ժողովը մէջ մարդ չը դա-
նուելուն դէմ, իրենց առաջնորդին
միւս առաջնորդներէն վար նստե-
լուն դէմ, իրենց վրայ դրած ած-
ուարեքներն ծանրութեանը դէմ,
և ամենէն աւելին սա է որ անոնք
հաւաքաբար կը բողոքեն Հայու մը
մասնաւորի մը կեանքին, կամ
պատուոյն և կամ ընչիցը մասին ե-
ղած զրկանաց դէմ. կը բողոքեն,
այո՛, և հաւաքաբար կը բողոքեն,
որ իսկու մեծ նշանակութիւն ունի
գիտող ազատ մեծ. իրենց առաջ-
նորդին կամ Պաշտօն Պատրիարքին
քաղաքական մեծ կարեւորութիւն
մը տուած են և կուտան, և ինք-
զինքն ալ ոչ ազատ, բայց քա-
ղաքական զրկանաց դէմ ՀԱՊԱ-
ՔԱՊԱՔԱՐԵՐԸ իրաւունք ունե-
ցող աղբ մը կամ մարմին մը կը
բռնեն. առ Աստուծոյ կը մողթին
որ կեանք տոյ տղին և կը հաւա-
տան թէ աղբ մը են և զորտուր
կըր միւլութիւնը տիրէ. թեպէտ
իրենց այս հաւատքը իսկու մեծ ու
օգտակար նշանակութիւն մը ունի
և նախնական հարկական անկա-
խութեան մէկ մնացորդն է, բայց
վերջերս անհատական ծուլութեան
կամ մութացիւնութեան ծառայե-
լուն գրաղեալ օրինակ սկսան հա-
կաւակը քարոզել թէ աղբը ոչինչ
է և այդ մեծ գաղափարը սխալ
զի դու ես աղբը և յոյսդ քո
վրայդ գիր միայն հետեւեալ շատ
չունցիր գաւառներն ալ Պոլսոյ ան-
հաւաքական վեճակին պիտի են-
թակուին ու իւրաքանչիւր ոք մի-
այն և միայն ինքզինքը մտածէ,
մինչդեռ ոչ միայն ինքզինքը այլ
իւր հաւաքական վեճակն ալ մտա-
ծելու պարտք և ոչ միայն ինքն
իրմէ, այլ իւր հաւաքական մարմ-
նէն՝ այն է աղբն ալ յոյս մ'ու-
նեցնող իրաւունք ունի. գ'աղա-
քութիւններն այն է որ իր ընկեր
ցածը ինքն իր ձեռքով չը չընտրի
աղբն միայն կ'ազատէ տանն իւր,
հետեւեալ կ'ստանայ և ոչ ինչ:

Ինչ և ինչ, ո՛ր է Պաշտօն մէջ
քաղաքական ինչորոց համար Հա-
յոց կորկէն հաւաքական շարժում
մը, ինչի մը կամ բողոք մը. ո՛ր
է Պաշտօն մէջ զրկեալ մասնաւորի
մը դէմ հաւաքական շարժում մը:

Օրինակ մը տանք:
Գաւառներն ալ կան բռնաւոր-
չայնք, Պոլիս ալ կայ, արդ դա-
ւաւաներու մէջ առաջնորդը պար-
տաւորութիւն ունի զէկ յայն հա-
սարակաց, բանաստեղծաբան
աղաւթուր և կամ աղբուս թիւն
բարեխօսելու. Պոլսոյ բանաստեղ-
ծաւորը արդեօք այսպիսի պար-
տաւորութիւն մը ունի, և կամ ի-
րը պարտաւոր ըրանած ենք ըզ-
նա իւր առաջնորդ Պաշտօն և եր-
բէք թաղ մը իւր բնակիչներէն այս

կամ այն բանաստեղծայն անիրաւու-
թեամբ բանաստեղծութեամբ ըլլալուն
վրայ շարժում մը բռնած ունի:

Ուրիշ օրինակ մ'ալ տանք:
Ինչպէս դուրսերը սա ու նա կը
տառակայնեն նոյնպէս է և ի Պոլիս
արդ մինչդեռ դաւաւաներու մէջ
մասնաւոր տառակայնի մը համար
դաւաւան (գաւառի նշանակութիւ-
նը չը մոռնանք) է որ կը բողոքէ,
մի թէ Պոլիս թաղ մը բողոք բար-
ձած կամ շարժած ունի, թէ միշտ
մասնաւորը առանց ընդհանրական
ձեռնտուութեան թողած է. ասա-
րակայն չիկայ ասոր թէ երբէք
ընդհանրական ձեռնտուութիւն մը
բռնած չէ, և այս ընդհանրական ան-
տարբերութիւնը ոչ թէ առաջուց
ի վեր կայ եղեր ի Պոլիս, այլ վեր-
ջերս է որ տիրապետող կը տե-
նուի:

Ասոնք նշաններն են թէ ա-
ռաջները աղբային իշխանութեան
վրայ քաղաքական զորութեան
հաւատք մը կայ եղեր, և դեռ
կայ միայն անոց մտքին մէջ այն
հաւատքը, որք առաջին կամ աղբ
կը կոչուին. պարզ ըսելով շորս
դարերն է ի վեր աղբը թէպէտ կոր-
սնցուցած է իւր քաղաքական ան-
կախութիւնը, բայց գրկէ մինչ
վերջին կէս դուր մէկ կողմէն այդ-
քաղաքական իշխանութիւնը իւր
կողմէն իշխանութիւնը վարող
ներուն վրայ ըլլալ հաւատքներ
ու շարունակել է այդ հաւատ-
քին մէջ, և կրօնական իշխանու-
թեան ներկայացուցիչը ալ առաջ-
ները ինքեզնի իւրհաւանք մը
չեն մտնողներն աղբ հաւատքն
է այս ու այն միջոցաւ յաջորդ են
քիչ կամ շատ շահել, հետեւեալ
ատեն յաջորդը ալ իրենց նախ-
նորդը հետեւեալ են իսկ միւս կողմէն
ալ աղբը որպէս ալ գերի և հաւա-
տակ չէ մտնող իւր քաղաքացի
ութեան իրաւունքը, պահել է ա-
սոր նշոյլը և հաւաքապէս, այս-
ինքն իւր հայ աղբ շարժելու ետ
չէ կեցեր:

Ասոր մէկ ապացոյցն ալ այն է,
որ զինուորատուութեան սոսկ քա-
ղաքական ինքնայնութեամբ թէ
թէ Օսմանեան հետեւեալ կառավարութիւնը
առաջները չէ վարաներ Պատրիարքաց
հետ իւր աղբի մը գլուխ բանակցու-
թեան մասնաւոր և թէ Պատրիարք-
ները չեն վարաներ իրեն իրենց հոլ-
ուած աղբին կէս քաղաքական զը-
նուլը այդ սոսկ քաղաքական
ինքնայնութեամբ իւր բանակցելու, մինչ-
դեռ եկել իրեն զատ աղբ և
զատ քաղաքացի չըմբռնու էր հայը,
և այս ըմբռնումը փոխադարձա-
բար թէ տեղութեան և թէ Պատ-
րիարքաց վրայ չը տեսնուէր, ոչ
տեղութիւնը կրօնական զինաց հետ
սոսկ քաղաքական այն է վիճու-
րաստութեան ինքնայնութեամբ կը
բանակցէր և ոչ Պատրիարքը կըր-
նար մտքէն անգամ անցնել թէ
տեղութիւնը պարտաւոր ըլլայ սոսկ
քաղաքական ինքնայնութեամբ համար
իւր հաւանութիւնը ինքնաբերական
առանկելու:

Բայց վերջերս հաւատարմութեան
մը քարոզը մէկ կողմէն հպատակ-
ները մոլորեցուց իրենց նախնի հա-
ւատքէն և միւս կողմէն իւրաքան-
չիւր վճատեցուց ու ստորին զդա-
ցում մը աղբից անոց, իրեն ան-
կեալ մեծատուն մը զգացումներն:
Ահա այսպէս երկրին ամեն կոր-
գի հպատակը կորուսին զայն որ
ունէին և շունչեղանքով որ ու-
նեցնող կողմած էին. ամեն կողմ
վճատութիւն տիրած, երկրին հա-
ւատ մինչ այն կէտը, որ եկել մահ
մը վրայ հասած չըլլար, երկրին
արդէն գէտ ի գերեզմանին զը-
նու հասած կը գտնուէր:

Արդ ուրեմն քաղաքացիներն ու
վերջայններն:

Հեռանունք ինքզինքն իսկ խալի-
ւէ, հեռանունք չողորթութեան և քիչ
մ'ալ իրեն հ'այ քաղաքական կեանք
մը ունենանք, քաղաքական շա-
հերիս և վիպակայն հալի առնենք
զի որպիսի ալ ինքզինքն իսկ քաղա-
քական վիպակներն աղաւթարծ են,
այնքան քաղաքական վիպակներ
ենթակայ ենք:

Ահա այս սկզբում պիտի շո-
րունակենք այս տարի, այսինքն
պիտի շարունակենք ոչ միայն քն-
նադատել զԱղբ. վարչութիւն, այլ
նաեւ քննադատել զքաղա-
քական վարչութիւն, զի քաղա-
քական վարչութեան անքննադատ
լինթային ալ աւելի վնասու եւն-
թարկեալ է մեր կենսական շահե-
րէն, որպիսի Աղբ. վարչութեան
անքննադատ լինթային մեր աղ-
բային շահերն:

Եւրոպայի 48րդ. թուոյն մէջ 1871
տարուան Հայոց երկրակաշտ հաշ-
ուեցուցակը Յիւլ հրատարակէ՝ ուր
կը տեսնուի ծախսոց կողմը:

Փոխօգտի տրուած 6,897,561

Աղբատաց	47
Գիրքերու	7
Լրագիրներու	3

Կը փախքընք որ սա չինու-
բայց հաւանականաբար աղբային
բարդականին ճշմարիտ պատկերը
պարունակող հաշուեցուցը եւրո-
պական ամենայն լրագրաց թարգ-
մանուր ի պատիւ համայն աղբին:

ԵՆԵՆԻ-ԴԱՅՈՒՆ ԵՆԵՆԻ
ՊԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՆԵՆԻ գաղութի աղբիցն ուր վրա-
ժարանին տարեկան հաստատու-
թեանց երկրորդ մասը կ'սկսի Յուն-
ուար 11/23:

Գիշերօթիկ աշակերտաց տարե-
կական տուրքն է 23 Օսմանեան լի-
րայ, Այս դուրսին ամեն մէկ
երրորդը կ'անխիկ պիտի վճարուի
այն երեք որոշուալ ժամանակները
որոնց բաժնուած է գաղտնի տա-
րին:

Օրական աշակերտաց վճարելիքն
է կէս լիրա ամիսը, Այս կարգի
աշակերտու հետք մէկ անգամ կե-
րակուր կը տուի ամեն կէս օր:

Աշակերտաց պէտք եղած գիրքե-
րը, աշխարհացոյցներ և ին. ծախու-
առնուած գումը կը տրուի:
Գաղտնի Յուսուհին Օրիորդ Թա-
փրին ուսուցանելու եղանակին մէջ
Ամերիկա մեծ փորձաւորութիւն և
համոզութիւն ստացած է, Նոյն երկ-
րէն ճարտար րոնչի մը, Օրիորդ-
մարտաւար ժամանակը ինքեզ
կը տանի աշակերտաց անողո-
ւած թաղին կէս քաղաքական զը-
նուլը այդ սոսկ քաղաքական
ինքնայնութեամբ իւր բանակցելու, մինչ-
դեռ եկել իրեն զատ աղբ և
զատ քաղաքացի չըմբռնու էր հայը,
և այս ըմբռնումը փոխադարձա-
բար թէ տեղութեան և թէ Պատ-
րիարքաց վրայ չը տեսնուէր, ոչ
տեղութիւնը կրօնական զինաց հետ
սոսկ քաղաքական այն է վիճու-
րաստութեան ինքնայնութեամբ կը
բանակցէր և ոչ Պատրիարքը կըր-
նար մտքէն անգամ անցնել թէ
տեղութիւնը պարտաւոր ըլլայ սոսկ
քաղաքական ինքնայնութեամբ համար
իւր հաւանութիւնը ինքնաբերական
առանկելու:

Բայց վերջերս հաւատարմութեան
մը քարոզը մէկ կողմէն հպատակ-
ները մոլորեցուց իրենց նախնի հա-
ւատքէն և միւս կողմէն իւրաքան-
չիւր վճատեցուց ու ստորին զդա-
ցում մը աղբից անոց, իրեն ան-
կեալ մեծատուն մը զգացումներն:
Ահա այսպէս երկրին ամեն կոր-
գի հպատակը կորուսին զայն որ
ունէին և շունչեղանքով որ ու-
նեցնող կողմած էին. ամեն կողմ
վճատութիւն տիրած, երկրին հա-
ւատ մինչ այն կէտը, որ եկել մահ
մը վրայ հասած չըլլար, երկրին
արդէն գէտ ի գերեզմանին զը-
նու հասած կը գտնուէր:

ՊԱՐԺԱՐԱՆ
ՉՈՒԹԵՐԱՆ
Յուսուհի աղբիցն մէջ հե-
տեւեալ կը կարդանք:

ԻԼԱՆԱԹ

Հանկա ճատտեպինտէ վաղը 119
կիտմէր ին մուրագաւամ Նիւթիւ
Օգտէն Բարագաւանքն նէվ քիւ-

Սաքա եօրուչանտա պէջիւր
Ենի խոնքն ալիքն ին 81
Պալիքիւր խոնքն օտաւորտա վա-

Ինքա պարտուան խոնքիւր իդ-
ի իդիւր հիւքիւր իսկ իդիւր ին
պիւր իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ

Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ

SUN FIRE OFFICE
LONDON

ՄԱՆԻՆ ԵՄԵՐՈՍԵՐ
ԵՄԵՐՈՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ

Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ

Շէնիւր Էմանէլիւր խոնքիւր
Էմանէլիւր խոնքիւր խոնքիւր խոնքիւր
Էմանէլիւր խոնքիւր խոնքիւր խոնքիւր

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

Որ 1872 նոյնիսկ տարուայ Օրացոյցն
Եւ խոնքիւր խոնքիւր խոնքիւր խոնքիւր

Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ
Իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ իսկ

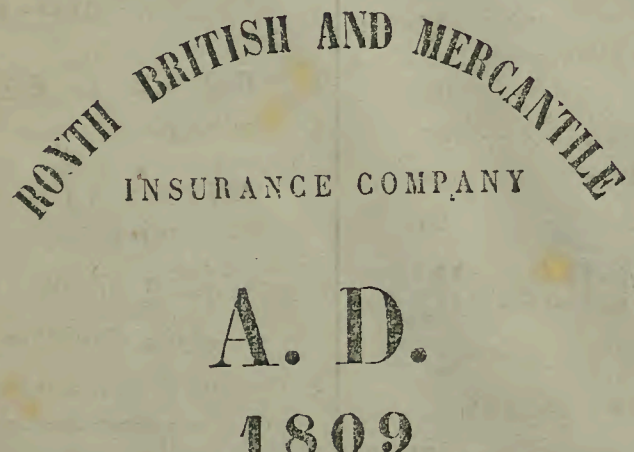
ՇԻՐԲԵԹԻ ԽԱՅՐԻ Ե

ՊՈՂԱՅ ԻԶԻՆԻ ԻՇԼԻՇԵՆ ՎԱՐՈՐԼԱՐԸ ՎԱՅԻՐԸ ՎԱՐՈՐԼԱՐԸ
1872 ՅԱՆՎԱՐ 2 ՃՈՐՈՐԴԻՆԻ ԻՇԼԻՇԵՆ ԻՇԼԻՇԵՆ

Table with 2 columns: Number (1-20) and Name/Description. Includes names like ՆԵՎԻՇԻՆ, ՊԵՏԵՐՍԵՆ, etc.

Table with 2 columns: Number (1-20) and Name/Description. Includes names like ՄԱՆԻՆ, ՊԵՏԵՐՍԵՆ, etc.

Table with 2 columns: Number (1-20) and Name/Description. Includes names like ՄԱՆԻՆ, ՊԵՏԵՐՍԵՆ, etc.

ROYAL BRITISH AND MERCANTILE
INSURANCE COMPANY
A. D.
1809

ԵՄԵՐՈՍԵՐ ԵՄԵՐՈՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

ՆՈՐ ԳԱՍԱԳԻՐԻՐ

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ

ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ
ՍԻՆԿՈՐԹԱ ԳՈՒՄԵՐԱՆԵԱՍԵՐ